סא: כיצד מעברין פרק חמישי עירובין

לית דחש להא דר' עקיבא. דקיימא לן כדברי המיקל בעירוב כדפי' בקונטו' ותמוהין דרבנן כדפי' בפ' מי שהוציאוהו (לעיל דף מו.):

הדרן עלך כיצד מעברין

הדר. ר' אליעזר בן יעקב אומר עד שיהו ב' ישראלים אוסרים כו'. משמע דאתרוייהו קאי ר"א בן יעקב אעכו"ס ואכותי וגמ'[1] מפרש דטעמא דראב"י דכיון דעכו"ס משוד אפסיכות דמיס בתרי דשביתי דליילי גזרו בהו רבנן שמא ילמד ממעשיו כו' וא"ת והרי כותים דלא חשידי אפסיכות דמיס ולא מרמיה כדמוכח פ"ק דמס' ע"ג (דף טו:) שמעמידין בהמה בפונדקאות של כותים ומתיחדין עמהם א"כ שביתי דליילי וגזור בחד ואין לומר דר"א בן יעקב סבר דכותים גרי אריות הן וחשידי דהא אפילו למ"ד גרי אריות הן לא חשידי מדפריך התם בע"ז עלה מברייתא דאסרו למכור בהמה דקה לכותים ורולה להוכיח מתוך כך דטעמא משום דאתי לזבוני לעכו"ס ולא משום דחשידי ואתי דלמא בכותים גרי אריות או גרי אתת הן פליגי ואומר ר"י דעיקר תקנה משום עכו"ס איתקן שמא ילמד ממעשיו ולא משום לדוקי וכותי ואגב שאסרו בעכו"ס אסרו נמי בכותי וכיון שלא נאסר אלא ע"י עכו"ס לא התמיר בהן יותר מן העכו"ס:

אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי א' כו'. קסבר לדוקי אינו כעכו"ס כדמפרש בגמ' ופי' בקונטרס אבל בכותי מודה דהרי הוא כעכו"ס משום דגרי אריות הן ואע"ג דת"ק דאסר כותי היינו רבי מאיר כדאמר בגמ' ושמעינן ליה דקסבר גרי אתת הן בפרק ד' וה' (ב"ק דף לח:) ואפ"ה אסר בכותי מ"מ הולך בקונטרס לפרש טעמא דר"ג משום גרי אריות דת"ק ניחא דלא מפליג בין לדוקי לכותי ואסר לדוקי אע"ג דישראל גמור הוא וה"ה בכותי אבל לר"ג דמפליג בין לדוקי לכותי ע"כ צריך לומר משום דלדוקי ישראל גמור הוא וכותי עו"ג גמור דגרי אריות הן ומיהו קשיא לר"י דמשמע בהדיא בפ"ק דגיטין (דף י.) דר"ג סבר ליה דכותים גרי אתת הן דמכשיר גט שמני עדיו כותים ואמר נמי בפ"ק דחולין (דף ה:) דר"ג וכית דינו נמנו אשמיטת כותים ואסרוה ומפרש התם טעמא משום דסברא להו כר"מ דגזר על יינם לפי שנמצא להם דמות יונה וחיים למיעוט ש"מ דגרי אתת הן דאי גרי אריות הן לא היה צריך למיגזר עליהן ומאליהן קמיתסרי ובקונטרס פירש דהסיא רבן גמליאל בנו של ר' יהודה הנשיא אבל תימה דבכל מקום רגיל לקרותו אז רבן גמליאל בר רבי[2] אז רבן גמליאל בנו של ר"י הנשיא[3] ועוד דלא יתכן דר"מ דהוה קודם רבן גמליאל בר רבי גזר על יינם דרבנן ושבק שמיטה דאוריתא שהולרך ר"ג ב"ד לגזור עליה ועוד דאין סברא כלל לאסר גזר על יינם משום יין נסך שהרא שמיטתם מותרת כיון שנתבטלו כמומרי' לעכו"ס דהא אמרינן בפ"ק דחולין (דף ה.) מומר לעכו"ס אסור לאכול מעשה בצדוקי שהיה דר עמנו במבוי. ובטלנו[4] רשותו: כיון דקדם היום מיד כדי שלא יחזור בו: עד שלא יוציא. כעכו"ס דאי אגילו מיניה היכי מצי למהדר אע"ג דמפיק לא אסר דהא נקיט דמי: מהרו ועשו צרכיכם במבוי. מצעוד יום דבשבת לא מהני לכו האי מיטול שמא יוציא ויאסור עליכם דקסבר רבי יהודה אע"ג דהחזיקו בני מבוי בתחילה מצי לאהדורי מיה:

גמרא

גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל שבת בעיר חריבה לרבנן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה הניח את עירובו בעיר חריבה אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה ר"א אומר[5] אחד שבת ואחד הניח מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה מיתיבי אמר להן ר"ע אי אתם מודים לי בנותן את עירובו במערה שאין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה אמרו לו אימתי בזמן שאין בה דיורין הא באין בה דיורין מודו ליה מאי אין בה דיורין אינה ראויה לדירה תא שמע [6]שבת בעיר אפי' היא גדולה כאנטוכיא במערה אפילו היא כמערת צדקיהו מלך יהודה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה קתני עיר דומיא דמערה מה מערה חריבה אף עיר חריבה ושבת אין אבל הניח לא מני אילימא רבי עקיבא מאי איריא חריבה אפילו ישיבה[7] נמי אלא לאו רבנן וטעמא דשבת אין אבל הניח לא לא תימא עיר דומיא דמערה אלא אימא מערה דומיא דעיר מה עיר ישיבה אף מערה ישיבה ורבי עקיבא היא דאמר אין לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה ובשבת מודה והא כמערת צדקיהו קתני כמערת צדקיהו ולא כמערת צדקיהו כמערת צדקיהו גדולה ולא כמערת צדקיהו דאילו התם חריבה והכא ישיבה מר יהודה אשכחינהו לבני מברכתא דקא מותבי עירובייהו בבי כנישתא דבי אגובר[8] אמר להו גוו ביה טפי כי היכי דלישתרי לכו טפי אמר ליה רבא פלגאה[9] בעירובין [10]ליתי דחש להא דרבי עקיבא:

הדרן עלך כיצד מעברין

הדר עם העכו"ם בחצר או עם[6] מי שאינו מודה בעירוב הרי זה אוסר עליו[8] ר' אליעזר בן יעקב אומר [9]לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין זה על זה אמר ר"ג מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו במבוי בירושלים ואמר לנו אבא מהרו והוציאו את הכלים למבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם רבי יהודה אומר בלשון אחר מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם:

גמ'

גמ' בעיר חריבה. מדיוריה אבל מחיצותיה קיימות סגיב לה: לרבנן מהלך את כולה. דהא שבת באויר מחיצות. והוא הדין לר"ע והא דנקט רבנן משום עירובו דבעי למיתני חילוק בין חריבה לישיבה ולר"ע אפי' בישיבה אין לו ממקום עירובו אלא אלפים: הניח עירובו בעיר חריבה כו'. דכי אמור רבנן כל העיר לו כד' אמות במיושבת כדתנן בהדיא אימתי בזמן שאין בה דיורין אלמא בחריבה מודו: ה"ג הא באין בה דיורין מודין ליה: אינה ראויה לדירה. שנפלו מחיצותיה: מערת צדקיהו. גדולה היתה והיא שיצא בה לדקיהו לילה מירושלים לצרות מפני הכשדים כדכתיב בירמיה (נב) ותבקע העיר וגו': אף עיר חריבה. ועל כרחך חריבה מדיורין ולא מתחומה דאי מתחומה לא הוי תני מהלך את כולה כיון דלא שבת באויר מחיצות (וה"ה ר' עקיבא)[1] ואע"ג דיש (ה) חומה קתני שבת ולא קתני הניח: מני. הא דלא תני הניח: אי נימא ר"ע. דלית ליה בהניח מהלך את כולה אמאי תנא עיר דומיא דמערה לימיר דבחריבה קאי: אפי' ישיבה נמי. הניח לר"ע לא. והא ליכא למימר דהא דנקט חריבה משום שבת נקט לימיר אע"ג דהיא חריבה היכא דשבת מהלך את כולה הא מאי איריא עיר אפילו תל ונקע וקמה קצורה ושיבולין מקיפות אותה אמרן בפרקין קמא (דף טו.) מהלך את כולה: אלא לאו רבנן. ומשמע מינה בחריבה מודו דהא על כרחך הא דנקט חריבה משום שיורא דשייר ולא תנא הניח נקט לה: אף מערה ישיבה. ולאשמעינן דאפ"ה שבת אין הניח לא כר"ע: והא כמערת צדקיהו קתני. ואין שם דיורין [דרין][2] דהא של מלך היתה א"ל השתא ליתי בה דיורין: בבי כנישתא דבי אגובר. בית הכנסת גדול היה וכולו מוקף בגלפים של תחוס מברכתא והם לא היו חוששין להולך העירוב עד סופו ולהניחו שם דסברא להו כרבנן דכיון דמונח באויר מחיצות מהלכין את כולו וחוצה לו אלפים: גוו ביה טפי. הנמיקו עוד להעמיד העירוב עד סופו ולהניחו שם[3]: כי היכי דלישתרו לכו טפי. דהא ממקום העירוב בעיתו למדור: פלגאה. חולק על חכמים אתה: בעירובין ליתי דחש להא דרבי עקיבא. דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב[4]:

הדרן עלך כיצד מעברין

הדר עם העכו"ם או עם מי שאינו מודה בעירוב. כותי כדאמר בפרק בכל מערבין (דף לא:): אוסר עליו. לטלטל מביתו לחצר עד שיסכור היומנו רשות שיש לו בחצר: עד שיהו ב' ישראלים. דרין בב' בתים ואוסרין זה על זה ובאין לערב ביניהן העכו"ס אוסר עליהן אבל על היחיד אינו אוסר ובגמרא[5] מפרש טעמא: מעשה בצדוקי אחד. קסבר ר"ג צדוקי אינו כעכו"ס[6] ולא דמי לכותי דגרי אריות הן[7] ואינם גרים גמורים אבל צדוקי ישראל הוא ונהפך למינות ואינו מודה בתורה שבעל פה וכיון דישראל הוא יכול לבטל רשותו בלא שום שכירות[8]: ואמר לנו אבא מהרו והוציאו כליכם למבוי. והחזיקו בו כלו תחלה ויחזור ויחזיק ברשותו ויאסור עליכם וש"מ דאינו כעכו"ס דאי אגילו מיניה היכי מצי למהדר אע"ג דמפיק לא אסר דהא נקיט דמי: מהרו ועשו צרכיכם במבוי. מצעוד יום דבשבת לא מהני לכו האי מיטול שמא יוציא ויאסור עליכם דקסבר רבי יהודה אע"ג דהחזיקו בני מבוי בתחילה מצי לאהדורי מיה:

גמרא

עין משפט נר מצוה

נט א ב ג מיי' פ"ו מהל' עירובין הל' ד סמג עשין ק טוש"ע א"ח סי' תס סעיף ב:

א ד מיי' פ"ב מהלכות עירובין הל' ט סמג עשין ק טור ש"ע א"ח סי' שפב סעיף א:

רבינו חננאל

אמר רב יהודה אמר שמואל שבת בעיר חריבה לרבנן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה והנותן עירובו בעיר החריבה אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה. רבי (אליעזר) [אלעזר] אומר בין השובת בין הנותן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. ואקשינן לר' אליעזר תנן אמר להן ר' עקיבא אין אתם מודים לי בנותן את עירובו כו' וחריבה לית בה דיורין (ובחוצה) [ובחריבה] מיהת מודו ליה לר' עקיבא שאין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה. והיאך א"ר אליעזר בין שובת בין נותן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. ופריק לא תימא שאין בה דיורין שהיא חריבה אלא אימא שאינה ראויה לדירה נותן לה ממקום עירובו אלפים אמה והחריבה ראויה לדירה היא. ת"ש שבת בעיר גדולה ואפי' היא כאנטוכיא במערה ואפי' כמערת צדקיהו מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה וכו' ואקשינן טעמא דשבת הא נותן לא והיאך אמר ר' אליעזר לא שנא שובת ולא שנא נותן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה. ופריק לא תימא עיר חריבה דומיא דמערה אלא אימא מערה ישיבה דומיא דעיר ור' עקיבא היא דאמר אין לו אלא ממקום עירובו אלפים אמה ובשובת מודה שמהלך את כולה וחוצה לה אלפים: מר יהודה אשכח לבני מברכתא דהוו מותבי עירובא בכנישתא דאבי גבר. אמר להו נמי אחיתו ליה כלומר הכניסוהו כלפי התחתון כי היכי דנשתרו לכו טפי בתחומא כר' עקיבא דאמר אין נותן לו ממקום עירובו אלא אלפים אמה. אמר רבא לרב יהודה פלגאה. פי' בעל מחלוקת לית דחש לה לדר' עקיבא אלא בי כנישתא כולה דלהון היא ומחוץ לכנישתא משחינן להו תחומא דאמר מר הלכה כדברי המקיל בעירובין:

הדרן עלך
פרק כיצד מעברין

פרק ו הדר עם הנכרי בחצר הרי זה אוסר עליו. ר' אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו שנים ישראלים כו'.

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לעיל לח:]. ב) לעיל מו., ג) דף סב., ד) לקמן סח:, ה) עי' ב"ק לח:, ו) דף סב., ז) שבת קנא:, ח) פ"ב דאבות מ"ב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אף העיר וכו' ואע"ג דיש לה חומה:

ליקוטי רש"י

פלגאה. בעל מריבה [גיטין לא:]. קנטרן רגיל לחלוק על חבריו [קידושין נח.].

הגהות וציונים

א) בכת"י נוסף רא"א לרבנן אחד שבת וכו', ונוסחא שארה היא מאר (דק"ס), ועי' מהרש"א דהך ר' אליעזר היינו ר"א בן פדת האמורא ופליג אדר"י אמר שמואל אליבא דרבנן ועליה קאמר מיתיבי א"ל וכו' (וע"ע הג' יעב"ץ בילקו"מ): ב) בכת"י ובדפו"ר ישובה (בכל העמוד בגמ' וברש"י): ג) צ"ל דאבי גובר (כת"י ודפו"י), וכ"ה ברש"י בכת"י ובכל הדפו"י (וכ"ה בשאר דוכתי עי' מגילה כא ע"ב תענית כו ע"א): ד) [בקידושין נח ע"א קרי רבה על מר יהודה פלגאה פרש"י קנטר רגיל לחלוק על חבריו] (גליון): ה) [במשנה שבמשניות גרס דברי ר"מ] (גליון), וכ"ה בכת"י וראשונים, וכן משמע מן הגמ' דקאמר בשלמא ר"מ קסבר כו' (קול הרמ"ז), אבל אפשר דקאמר הכי משום דסתם משנה ר"מ (דק"ס): ו) רש"ל ורש"א מ"ז (גליון), וכן ליתא תיבות אלו בכת"י ובדפו"ר: ז) בס"י איתא שאין בה דיורין דהא (גליון): ח) תיבות "ולהניחו שם" מיותר וליתא בכת"י ובכל הדפו"י, ובקצת דפוסים חזרו והדפיסו בשבוש מהדיבור הקודם להעמיד העירוב עד סופו "ולהניחו שם דס"ל כרבנן דכיון דכו' וחוצה לו אלפים" ומחקו המהרש"ל מלבד התיבות "ולהניחו שם" שהשאיר מפני שהן יכולות להתקיים אבל גם הן מיותרין (דק"ס): ט) בדפו"ר נוסף וקסבר נמי ר"ג דהמבטל רשותו כיון דהחזיקו בו בני מבוי שוב אינו יכול לחזור בו והיינו דקאמר מעשה בצדוקי שהיה וכו' (והד"א), וכ"ה ברש"י שברי"ף: י) [צ"ל ובטל לנו רשותו] (גליון), וכ"ה כהוגן בכת"י וברוב הדפו"י (ונשתבש בשאר דפו"י, דק"ס):

גמ׳ לא שנא חד. ישראל יחידי דר עמו: שמה דירה. ויש לו רשות בחצר ונמצא ישראל המוליא לחצר מביתו שהוא מיוחד לו מוליא מרשות לרשות ורבנן גזרו שלא להוליא מרשות לרשות בלא עירוב דלמא אתי לאפוקי מרה״י לרה״ר: הרי הוא כדיר של בהמה. ואין לו כח לאסור ור״מ קאמר לה לקמן בברייתא בשמעתין ורמינן מתני׳ עלה ומוקמינן בדליתיה וישראל אפי׳ מי ליתיה אוסר אלמא דירת עכו״ם לאו שמה דירה: **אלא דכ״ע לאו שמה דירה.** אלא משום גזרה שמא ילמוד ישראל ממעשיו של עכו״ם הטריחוהו והפסידוהו חכמים לישראל הדר עמו כדי שיקשה בעייו ליתן שכר בכל שנת ושנת ולא משם ושהיא גזרה פליגי ר״מ ור״א בן יעקב אי גזרינן ליה על ישראל יחיד הדר עם העכו״ם אי לא: **ר״א סבר כיון דעכו״ם חשוד על שפיכות דמים.** לא שכיח יחידי דדייר בהדיה ומילתא דלא שכיחא לא גזור בה רבנן ור״מ סבר יחידי נמי זימנין דדייר ומש״ה אמור רבנן אין עירוב מועיל כו׳: **ועכו״ם לא מוגר.** לא יהא רוצה לשכור[7] ולא ישראל זה משם: **מאי טעמא.** לא מוגר עכו״ם: **בריאה.** חזקה שיתנה ישראל עמו למלאות כל המצוי כלים אם ילדה: בן נח נהרג על הגזל. דהיא מז׳ מצות[8] כדאמר׳ בד׳ מיתות בסנהדרין (דף נ.) ואמר התם[9] אזהרה שלהן זו היא מיתתן ואין לריכין התראה [ע״ז עא:].

הגהות וציונים

א) בכת״י ובדפו״ר שכירות בריאה **בעינן** ורש״א שכירות רעועה **בעינן** (וכמו שהוא לקמן בסמוך, ואיידי דאמר ״בעינן״ גבי בריאה אמר נמי גבי רעועה. דק״ס):
ב) בכת״י והרבה ראשונים וכ״ה בכמה דפו״ר הנוסח **דאמר.** ומהא דרחב״א אר״י שמע לה וכמ״ש בפי׳ רבינו יהונתן (דק״ס):
ג) [בתוספתא ליתא ״דברי ר״מ״] (גליון), אולם עי׳ רש״י לעיל בד״ה הרי הוא ולקמן רע״ב ד״ה אמר מר, ועי׳ הגהות הגר״א בתוספתא שם: **ד)** [צ״ל **להשכיר**] (גליון): **ה)** יש להוסיף דהיא מז׳ מצות **שנצטוו בני נח** (כת״י ודפו״ר):
ו) הלשון ״מפני שהיא כחצירו״ הוא לשון התוספתא שם וכן הביאו רש״י לקמן בע״ב מן התוספתא, ובכת״י איתא תיבות אלו גם כאן בגמרא: **ז)** עי׳ הגהת הב״ח (א), וכ״ה בכת״י ודפו״ר: **ח)** גי׳ מהרש״א **לדידיה** (גליון) ע״ש במהרש״א: **ט)** וכ״פ הערוך בשם רב האי גאון שבלשון פרסי נקרא אבורגני שלוחים גם בערך מהרק כתב פי׳ זה בשם ר׳ נסים וגם על מוהרקי פי׳ כתיבה וחתימה ורבינו גרשום פי׳ כלי הבית] (גליון):

מסורת הש״ס עם הוספות

א) [לקמן דף עה.], **ב)** [מוספ׳ פ״ה הט״ו], **ג)** [נ״מ עא.], **ד)** [ע״ז כב.], **ה)** ע״ז עא: יבמות מז:, **ו)** [מוספתא פ״ה הט״ו], **ז)** דף נז., **ח)** (ויקרא ה), **ט)** [חולין ו.], **י)** לקמן סח:, **כ)** לקמן עמוד ב׳, **ל)** [כתובות עז.], **מ)** עי׳ חולין קמא., **נ)** וכן בב״מ עג: (מהרש״ל ע״ש ובראש״ש).

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה ר״א בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו וכו׳ דילה ולא הוא אוסר: **(ב)** **תוס׳** ד״ה בן נח וכו׳ ולא כפ״ה דפשר אף דגחל מן העכו״ם וכו׳ דלא שייך גבי עכו״ם דהא גזלו לסטים את כסותו:

ליקוטי רש״י

בן נח. שגזל את ישראל פחות משוה פרוטה אע״ג דגבי ישראל לאו ממונא הוא דמחלי עליה גבי עובד כוכבים ממונא הוא וכן נח נענשה על הגזל בסנהדרין (דף נ.).
ואזהרה שלהן זו היא מיתתן ואין לריכין התראה [ע״ז עא:].

הגהות וציונים

א) בכת״י ובדפו״ר שכירות בריאה **בעינן** ורש״א שכירות רעועה **בעינן** (וכמו שהוא לקמן בסמוך, ואיידי דאמר ״בעינן״ גבי בריאה אמר נמי גבי רעועה. דק״ס):
ב) בכת״י והרבה ראשונים וכ״ה בכמה דפו״ר הנוסח **דאמר.** ומהא דרחב״א אר״י שמע לה וכמ״ש בפי׳ רבינו יהונתן (דק״ס):
ג) [בתוספתא ליתא ״דברי ר״מ״] (גליון), אולם עי׳ רש״י לעיל בד״ה הרי הוא ולקמן רע״ב ד״ה אמר מר, ועי׳ הגהות הגר״א בתוספתא שם: **ד)** [צ״ל **להשכיר**] (גליון): **ה)** יש להוסיף דהיא מז׳ מצות **שנצטוו בני נח** (כת״י ודפו״ר):
ו) הלשון ״מפני שהיא כחצירו״ הוא לשון התוספתא שם וכן הביאו רש״י לקמן בע״ב מן התוספתא, ובכת״י איתא תיבות אלו גם כאן בגמרא: **ז)** עי׳ הגהת הב״ח (א), וכ״ה בכת״י ודפו״ר: **ח)** גי׳ מהרש״א **לדידיה** (גליון) ע״ש במהרש״א: **ט)** וכ״פ הערוך בשם רב האי גאון שבלשון פרסי נקרא אבורגני שלוחים גם בערך מהרק כתב פי׳ זה בשם ר׳ נסים וגם על מוהרקי פי׳ כתיבה וחתימה ורבינו גרשום פי׳ כלי הבית] (גליון):

עין משפט נר מצוה

ב א ממי׳ פ״ג מהל׳ עירובין הלכה י טוש״ע ת״מ סי׳ שפ״ג ס״ל:
ג ב ממי׳ שם הלכה יב טוש״ע שם ס״ל:
ד ג ממי׳ שם טוש״ע שם ס״ה:

רבינו חננאל

סוגיא דשמעתא דירת עכו״ם לא שמה דירה ובגזירה שמא ילמד ממעשיו פליגי. ר״א בן יעקב סבר (כגון) [כיון] דחשיד אשפיכות דמים תרי דשכיחי דדיירי בהדי עכו״ם גזרו בהו רבנן איסור עד שיעבדו ט) חד ישראל בהדי עכו״ם דלא שכיח דדייר אי מקרי דדיירי לא גזרו ביה רבנן. ור׳ מאיר זמנין דחד נמי דייר ואמר רבנן אין עירוב ולא ביטול רשות מועיל בהדי עכו״ם עד שישכיר ועכו״ם אינו משכיר לישראל ואע״ג דלא בענין שכירות בריאה כמו מוהרקי ואבורגני כגון בנין אלא אפי׳ שכירות רעועה דיי לן אפילו הכי עכו״ם לא משכיר לישראל דחייש לכשפים. **ודכולי עלמא שכירות בפחות משוה פרוטה** מן הנכרי הויא שכירות דקיי״ל בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להישבון פי׳ בן נח נהרג על הגזל שאהרתן זו היא מיתתן ואם יגזול בן נח פחות משוה פרוטה נהרג עליה וישראל אין חייבין עליה שאין ישראל חייבין אלא מפרוטה ולמעלה לפיכך לא ניתן להישבון שהתורה הזהירה והשיב את הגזלה אשר גזל ואם אין גזלה אין השבה: **גופה חצרו של עכו״ם הרי הוא כדיר של בהמה** מותר להכניס מחוכה לבתים ומן הבתים לתוכה ואם יש שם ישראל אוסר דברי ר׳ מאיר אוקימנא בזומן דליכא ההוא עכו״ם בחצר ולא חיישינן דלמא אתי דיכול למיתא ביומיה חיישינן ולא שרי ר׳ מאיר ר׳ אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהיו שני ישראלים אוסרין זה על זה.
תנא

חשק שלמה על ר״ח

ט) [לכאורה צ״ל עד שישכרו ממנו].

רב נסים גאון

פרק ששי בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה. משכחת לה בסנהדרין בפרק ארבע מיתות (דף נו) תנו רבנן ז׳ מצות נצטוו בני נח דינים וברכת השם וע״ז וגילוי ערוות שפיכות דמים וגזל ואבר מן החי ואמרו אחר זה על שבע מצות בן נח נהרג ואמרו עוד אזהרה שלהן זו היא מיתתן ואמרו פחות משוה פרוטה כיון דלאו בני מחילה נינהו גזל מעליא הוא ולפיכך אם בן נח גזל פחות משוה פרוטה נהרג. **ומה שאמרו ולא ניתן להישבון** כלומר אפילו השיב את הגזלה לנגזל אינו נפטר מן המיתה אלא נהרג מכל מקום שכבר חייב מיתה ובמס׳ ע״ז בפ׳ השוכר את הפועל (דף עב)

גמ׳ יתיב אביי בר אבין ורב חיננא בר אבין ויתיב אביי גבייהו ויתבי וקאמרי בשלמא ר״מ קסבר [6] דירת עובד כוכבים שמה דירה ולא שנא חד ולא שנא תרי אלא ר׳ אליעזר בן יעקב מאי קסבר אי קסבר דירת עובד כוכבים שמה דירה אפילו חד נמי ניתסר ואי לא שמה דירה אפי׳ תרי נמי לא ניתסר אמר להו אביי וסבר רבי מאיר דירת עכו״ם שמה דירה והתניא [7] חצירו של עובד כוכבים הרי הוא כדיר של בהמה אלא דכ״ע דירת עכו״ם לא שמה דירה והכא בגזירה [8] שמא ילמד ממעשיו קא מיפלגי ר׳ אליעזר בן יעקב סבר כיון דעובד כוכבים [9] חשוד אשפיכות דמים תרי דשכיחי דדיירי גזרו בהו חד דלא שכיח לא גזרו ביה רבנן ור״מ סבר זמנין דמקרי ודייר ואמרו רבנן [10] אין עירוב מועיל במקום עכו״ם ואין ביטול רשות מועיל במקום עכו״ם עד שישכיר ועכו״ם לא מוגר מ״ט אילימא משום דסבר דלמא אתי לאחזוקי ברשותו הניחא למ״ד שכירות בריאה בעינן אלא למ״ד שכירות רעועה בעינן מאי איכא למימר דאתמר רב חסדא אמר שכירות בריאה [11] ורב ששת אמר שכירות רעועה מאי רעועה ומאי בריאה אילימא בריאה בפרוטה רעועה בפחות משוה פרוטה מי איכא למאן דאמר מעכו״ם בפחות משוה פרוטה לא והא שלח רבי יצחק ברבי יעקב בר גיורי משמיה דרבי יוחנן [12] הוו יודעין ששוכרין מן העכו״ם אפילו בפחות משוה פרוטה [13] ואמר [14] רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון אלא בריאה במוהרקי ואבורגני רעועה בלא מוהרקי ואבורגני הניחא למ״ד שכירות בריאה בעינן אלא למ״ד שכירות רעועה בעינן מאי איכא למימר אפי׳ הכי חייש עכו״ם לכשפים ולא מוגר גופא חצירו של עובד כוכבים הרי הוא כדיר של בהמה [15] ומותר להכנים ולהוציא מן חצר לבתים ומן בתים לחצר ואם יש שם ישראל אחד אוסר דברי רבי מאיר [16] רבי אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרים זה על זה

לאכול משמיטתו אלא ולמי ר״ג דינגה הוה ותחלה גזר על שמיטה דאוריתא ושבק סתם יינם דרבנן ואע״ג דר״ג קודם דר׳ מאיר הוה תלי אותו בדר״מ משום דפשיטא לן בכל דוכתא דחיים ר״מ למיעוטו ולספרים נמי דגרסי הכא דשב״ג הא שמעינן ליה בפ״ק דחולין (דף ז.) דס״ל כותים גירי אמת הן גבי מלת כותי מותרת דקתני דשב״ג אומר כל מלוה שהחזיקו בה כותים יותר מדקדקין בה מישראל ועוד דאם כן מה תדשו ר׳ אמי ור׳ אסי [17] דמה שעשאום עכו״ם גמורים לבטל רשות וליתן רשות והלא כך היו מעולם לכ״ע דליכא למימר דמעיקרא גזור ולא קבלו מייהו דלענין שמיטה ויין נסך הוא דקאמר התם גזור ולא קבלו מייהו ונראה לר״י דבין לדוקי ובין כותי לדידה [18] אינם כעכו״ם ומה שלא הוסיף כותי בחסורי מחסרא בגמ׳ [19] ר״ג אומר לדוקים וכותים אינם כעכו״ם היינו משום שלא בא המתרץ אלא לתקן שלא יקשה לדוקי מאן דכר שמיה ועוד י״ל דאפילו ר״ג עצמו לא הזכיר בדבריו כשחלק על תנא קמא אלא לדוקי לבדו לפי שלא הביא ראייה אלא מלדוקי ומ״ת אי גרס רשב״ג היכי פסקינן בגמרא [20] כר״א בן יעקב ור׳ יוחנן נמי דקאמר נהגו כר״א בן יעקב [21] הא ר׳ יוחנן נמי אמר הלכה כרשב״ג במשנתיו וי״ל דלא פסקינן בגמרא כר״א בן יעקב אלא על עיקר דבריו דלא אסר בחד ישראל עד שיהו שם אבל בהא דסבר ליה כת״ק דכותים כעכו״ם לא פסקינן כוותיה ואפשר דבהא הלכה כרשב״ג דאינן כעכו״ם ועוד דהתירא לא נפקא לן מידי לענין כותים לבסוף [22] כשעשאום עכו״ם גמורים:**

חצירו של עכו״ם הרי הוא כדיר של בהמה. ואם יש בתים הרבה של עכו״ם פתוחין בחצר מותר לישראל להכניס ולהוציא לשם מאחר שאין ישראל דר שם:

ועכו״ם לא מוגר. ולא״ת ומעיקרא דס״ל דטעמא משום דדירת עכו״ם שמה דירה מ״ט דעירוב לא מהני ושכירות מהני דבין הוא ולא מהני דעירוב ובטול בדין הוא ולא מהני אמאן העכו״ם מכיר בהן אבל יודע הוא שישראל קונה רשותו בשכירות אבל השתא דאסיקנא שהוא כדיר של בהמה ומן הדין לא בעי מידי צריך הוא לפרש מ״ט מקיטו רבנן שכירות טפי מעירוב ובטול:

בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון. פירש בקונטרס דגבי ישראל כתיב והשיב את הגזלה אשר גזל אבל בעובד כוכבים לא כתיב כיון שעבר נהרג ואין משלם משמע ממון פירושו דאפילו בגזל מעכו״ם חייבו לא מייחיב בהשבה ולא יתכן לומר כן לפי אותה שיטה דפרק בתרא דעכו״ם (דף עא:) דבעי למידק דמשיכה בעכו״ם קונה דלא אינה קונה אמאי נהרג אבל בהא דנהרג על שוה פרוטה לא קשיא ליה דבדין הוא שיהרג אע״ג דלא קני ביה משיכה כיון דהוי ממון חשוב אבל בפחות משוה פרוטה דלאו ממון הוא ובמשיכה נמי לא קני אמאי נהרג ומי בגזול מעכו״ם חייבי א״כ אפי׳ בפחות משוה פרוטה ממון חשוב הוא לגבי עכו״ם דלא ממיל על פחות משוה פרוטה ובדין הוא שיהרג אף על גב דלא קני ליה כיון דחשיב ממון לגביה כמו שוה פרוטה לישראל וכל הגזלנים דמיחייבי על הגזילה אע״ג דלא קנו ליה אבל מהא דנהרג על גזל פחות משוה פרוטה מישראל דייק שפיר כדפרשתי ומשמע ליה דחייבי בגזל מישראל מדקתני ולא ניתן להשבון כלומר דחייבו להחזיר ובגזל מעכו״ם היה חייב כיון דקפיד ולא כפ״ה דפטר (ג) בגזל מן העכו״ם משום דלא כתיבא ביה השבה ומשום קס ליה בדרבה מיניה לא מיפטר דלא שייך גבי עכו״ם דהא נטלו לסטין כסותו בהגזל בתרא (ב״ק דף קיד.) משמע דלא קנו אלא בייאוש ומוקמינן בלסטים עכו״ם ועוד דאפילו בישראל אי הוי בענין חייב להחזיר ולא אמרינן קים ליה בדרבה מיניה כדמוכח בפרק בן סורר (סנהדרין דף עב) גבי בא במתחרת ומשני דהא דמיחייב מיתה משום דמצער לישראל כלומר שהוא חשוב ממון ביד עכו״ם דאין סברא לומר שאם ליערו בשוה ענין שיתחייב מיתה ומאי לא ניתן להשבון כלומר כיון דלא קניא במשיכה א״כ כל היכא דאיתיה של ישראל הוא דאי משום דמייאש זימנין דלא מייאש ומפרש שאינו בתורת השבון כלומר אם אכלו שאינו בענין לא מיחייב ליתן דמיו אבל כל זמן שהוא בענין ודאי חייב להחזיר אבל אין לפרש אינו בתורת השבון לענין שיפטר בהשבתו ממיתה כמו ישראל ממלקות דהוי בכך ויתקן לעשה [23] דאם כן דתקן בתנס להעמידה בישראל ומשום דמצערינא לוקמה בגזול מעכו״ם: **מוהרקי ואבורגני.** פירוש מוהרקי כתיבה וחותמות כמו מוהרקייהו דהמי בטופסא דמלכא מנא בסוף המולך (יבמות דף מו:) [24] ואבורגני שלוחים [25] ור״ח פירש מוהרקי ואבורגני כמו בעין: ורבי

ורבי יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב. במסכת תענית בפ' שלשה פרקים (דף כו:) מפרש דהלכה דרשין בפרקא ומנהגא בפרקא לא דרשינן אבל אורויי מורינן ומ"ד נהגו אורויי נמי לא מורינן אבל מי עבדי לא מחיין בידייהו ואע"ג דבכל דוכתא קיימא לן כר' יוחנן לגבי שמואל[א] בהא קי"ל כשמואל דאמר הלכה אפילו בפירקא דריש לה דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב כדפסיק ריב"ל לעיל[ב] וקי"ל כוותיה לגבי ר"י[ג] ואפ' כבעמא בכותחא תשבי ליה אבי ורב יוסף להא דרא"י ורבא נמי מודה לאבי גבי עובדא[ד] דהמן בר ריסתק מי לא משום דבטלת תורת עירוב מאותו מבוי ואומר ר"י לאותן ישראלים הדרים יחידים בברכים המוקפים חומה שיש להם מחיצות גמורות ולאותיהן נעולות בלילה שרי לטלטל בכולה בשבת כיון דליכא ישראל אחר לאסר עליה (ז):

מהו לאורויי במקום רביה. אומר ר"י כל הני הוראות כגון שבא מעשה לפניו ומורה לעשות כן אבל אם שואלין לתלמיד הלכה כדברי מי יכול לומר כל מה שבדעתו ובלבד שלא יורה על מעשה שבא:

אפילו ביעתא בכותחא. מפרש בערוך[ה] דלאו בשתים בילים אייר לאותן אין נריכין היתר דאין לך עם הארץ שלא ידע שמותרות בחלב אלא כששחט את התרנגולת ומצא בה בילים גמורות שמותר לאוכלן בחלב כדתניא בפ"ק דבילה (דף ו:) ואם תאמר אמאי מותר לאוכלן בחלב מ"ש מבילת נבילה דאסרינן אפי' כמוה נמכרת בשוק כדתנן במס' עדיות (פ"ה מ"ח) ותירץ בהלכות גדולות דגבי איסור נבילה לחוייתא החמירו אבל בשבר עוף בחלב דרבנן[ו] הקילו ואם תאמר אם כן מאי אפילו דקאמרינן אפילו ביעתא בכותחא לאתו מי פשיט היתר טפי משאר דברים הא פלוגתא היא דלמ"ד בשר עוף בחלב לחוייתא[ז] אסירי מידי דהוה אבילת נבילה ואומר ר"י דלהכי קאמר אפי' שאע"פ שכל העולם נוהגין בו היתר ובפ"ק דבילה (דף ו:) נמי פשיטא ליה להש"ס דשריא גבי הא דאמר רב בילה עם ילפתה נגמרה דקאמרינן למאי אילימא דשרי לאוכלה בחלב הא במעי אמו אסורה והא תניא השוחט את התרנגולת בו' משמע דפשיטא ליה דלא הוה פליג רב ולפירוש רבינו תם אחי שפיר דבבילת נבילה החמירו משום דנבילה דבר האסור הוא אבל בשבר בחלב לא החמירו בכל חד וחד בחפי נפשיה שרי[ח]:

כגון מגלת תענית. פירש בקונטרס דכתיבא ומנתא אלין ימים האסורין להתענות וא"א לומר הכי דאפרושי מאיסורא שרי במקום רביה כדאמרינן לקמן[ט] אין מכמה ואין תמוה כו' אלא בימים המותרים אירי אי שרי לאורויי וכי ההוא דמקלמן הוו דלא למספד בהון דמורי הי מייייהו שרי ולפיכ אסור ולאחריו מותר[י] ובזמן שהיה מגלת תענית נוהגת קאמרינן כי האידנא בעלה מגלת תענית כדפסיק בפ"ק דר"ה (דף יט:):

רב חסדא אורי בבפרי בשני דרב הונא. כדמפרש הקונטרס שלא היה שם מקומו של רב הונא ובפומבדיתא היה מקומו[יא] ול"ל דתלמיד מבר דרב הונא הוה כמו רב המנונא דאורי בחרתא דאמרינן בשני דרב חסדא דמפרש בסמוך משום דתלמיד מבר דיליה היה[יב] אבל תלמיד גמור אין יכול להורות אפילו שלא במקום רביה כדאמרינן בשני דרב הונא לא אורי רב המנונא בחרתא דאמרינן אע"פ שהיה מקומו של רב הונא בפומבדיתא ואפילו רחוק ממנו שלש פרסאות או אפילו טפי אסור ואינו חייב מיתה דפריך עלה מאותו תלמיד שנתחייב מיתה על שהורה ברחוק שלש פרסאות מר"א אבל אם לא נתחייב מיתה לא הוה קשיא מידי אפילו איכא איסורא במילתיה ורבינא דסר סכינא בצבל משמע שהיה רחוק הרבה מרב אשי והיה אסור שם אם היה תלמידו גמור כו' והא דאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) תנאים בריה דר' אמי איקלע לאתרא[יג] דרש להו מותר לנתות חטין בפסח אמרו ליה לאו ר' אמי דמן צור איכא הכא ואנא תלמיד לא יורה הלכה במקום רבו אא"כ רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל צריך לומר דתלמיד מבר הוה ומש"ה חוץ לג' פרסאות שרי והא דאמרינן בפניו אסור ותייב מיתה כל חוץ שלש פרסאות חשיב בפניו כדמשמע בחותו תלמיד שהורה לפני ר"א דאם היה חוץ שלש פרסאות בדין היה חייב מיתה ומסתמא נמי לא בפניו ממש היה וכן בני אהרן מסתמא לא הורו בפני משה ממש ועיקר איעור דגמרינן שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל מבני אהרן גמרינן לה והתם חייבי מיתה הוו ואומר ר"י דווקא בדבר שנראה חידוש לשואל ואפילו ביעתא בכותחא ומגלת תענית בכי האי גוונא אירי ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בהני שהתלמיד בעצמו יודע שאינו טועה אסור להורות אבל דבר שהשואל יודע שידוע מנהגו של דבר זה כגון נותן טעם לפגם וכיוצא בו דכשמורה לו היתר אין דומה לו דבר חידוש שרי ורבינא דסר סכינא בצבל כעין דבר חידוש הוא שטותא שרבה כדאמרינן (חולין דף יח:) לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם:

אמר מר חצירו של עכו"ם הרי הוא כדיר של בהמה והא אנן תנן הדר עם העכו"ם בחצר הרי זה אוסר עליו לא קשיא הא דאיתיה[ט] הא דליתיה ומאי קסבר אי קסבר דירה בלא בעלים שמה דירה אפי' עכו"ם נמי ניתסר ואי קסבר דירה בלא בעלים לא שמה דירה אפילו ישראל נמי לא ניתסר לעולם קסבר דירה בלא בעלים לא שמה דירה וישראל דכי איתיה אסר כי ליתיה גזרו ביה רבנן עכו"ם דכי איתיה[כ] גזירה[כא] שמא ילמד ממעשיו כי איתיה אסר כי ליתיה לא אסר וכי ליתיה לא אסר והתנן[כב] המניח את ביתו והלך לו לשבות בעיר אחרת אחד נכרי ואחד ישראל אוסר דברי רבי מאיר[כג] התם דאתי ביומיה אמר רב יהודה אמר שמואל[כד] הלכה כרבי אליעזר בן יעקב ורב הונא אמר מנהג כרבי אליעזר בן יעקב ור' יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב א"ל אביי לרב יוסף קי"ל[כה] משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב מהו לאורויי במקום רבו א"ל[כו] אפילו ביעתא בכותחא[כז] בעו מיניה מרב חסדא כל שני דרב הונא ולא[כח] אורי א"ל ר' יעקב בר אבא לאביי כגון מגלת תענית דכתיבא ומנחא מהו לאורויי באתרא דרביה א"ל הכי א"ר יוסף אפי' ביעתא בכותחא[כט] בעו מיניה מרב חסדא כל שני דרב הונא[ל] ולא אורי רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא

אמר מר הרי הוא כדיר של בהמה. דנכרי לא אסר מידי וכי דייר ישראל גביה קאמר ר' מאיר דישראל[ה] אוסר על בימו של עכו"ם אבל עכו"ם אינו אוסר על בימו של ישראל והתנן כו': **הא** דליתיה. לעכו"ם לא אסר ואם יש שם ישראל אחר[ו] אוסר על בימו של עכו"ם ואפי' ליתיה לישראל: (ו) ה"ג לעולם קסבר דירה בלא בעלים לאו שמה דירה. וישראל דכי איתיה אסר. משום דירה דדירת ישראל שמה דירה: כי ליתיה גזרו רבנן. משום כי איתיה אבל עכו"ם דאפילו כי איתיה לאו שמה דירה אלא משום שמא ילמד כו': **דאתי** ביומיה. שהלך למקום קרוב וינא בו ביום ואי שרית להו קודם שיצא מטלטלי נמי אחר שיצא ולא מסקי אדעתייהו: ל"א הכי גרסינן ואם יש שם ישראל אחר אדר ישראל עם ישראל אחר בבית א' הרי זה העכו"ם אוסר עליו דהכי שכיח דדייר וריסא דקתני הרי הוא כדיר של בהמה דישראל הדר יחידי עמו דלא שכיח דדייר ואתא ר' אליעזר למימר עד שיהו דרין בשני בתים ומשום הכי מותבינן לר"מ וביתידי לא אסר והתנן כו' ואי אפשר לומר כן דהא משנינן הא דליתיה הא דליתיה וכיון דבליתיה מוקמינן לה כי יש שם ישראל אחר דר עם תבירו בבית אחד מאי טעמא אסר עכו"ם ועוד דבתוספ' (פ"ה) הכי גרסינן ואם יש שם ישראל אחר הרי זה אוסר מפני שהוא כחלירו ואי האי אוסר בעכו"ם קאמר מאי מפני שהוא כחלירו ועוד הא טעמא משום שמא ילמד הוא: הלכה. דדרשינן לה בפירקא בדרשים: מנהג. בפירקא לא דרשינן אבל אורויי מורינן לה בגא ו) ליתאל. ומאן דאמר נהגו אורויי נמי לא מורינן אבל אי עבדי לא מחיין בידייהו: קיימא לן. ביבמות פ' החולץ בסופיה (דף מט:) משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי כלומר במקומות מועטין מוחכר במשנה אבל נקי הוא דהלכה כמותו בכל מקום והכא אמר שמואל דהלכה כמותו ומשמע[ז] דפשיטא לן דהכי הילכתא: מהו לאורויי תלמיד במקום רבו. כיון דלא תליא בסברא ומילתא פשיטא הוא שרי או דילמא חולפא הוא: ביעתא. בילה לאוכלה: בכותח. שיש בו ניסיובי דחלבא דמלמא פשיטא הוא: בני מיניה מרב חסדא. אם מותר אם אסור ולגסומו היה מתכוין אם יורה במקום רבו: ולא אורי. בשני דרב הונא רביה: כגון מגלת תענית דכתיבא ומנחא. אלו ימים אסורין להתענות. להכי נקט מגלת תענית שלא היתה דבר הלכה כתובה בימיהן אפילו אות אחת חוץ ממגלת תענית ולהכי קרי לה מגלה: בכפרי. שם מקום ולא היה מקומו של רב הונא ומקומו בפומבדיתא[ח] ושמיהן בבבל: תרתא

מגלת תענית כדפסיק בפ"ק דר"ה (דף יט:):

רב חסדא אורי בבפרי בשני דרב הונא. כדמפרש הקונטרס שלא היה שם מקומו של רב הונא ובפומבדיתא היה מקומו[יא] ול"ל דתלמיד מבר דרב הונא הוה כמו רב המנונא דאורי בחרתא דאמרינן בשני דרב חסדא דמפרש בסמוך משום דתלמיד מבר דיליה היה[יב] אבל תלמיד גמור אין יכול להורות אפילו שלא במקום רביה כדאמרינן בשני דרב הונא לא אורי רב המנונא בחרתא דאמרינן בשני דרב הונא בפומבדיתא ואפילו רחוק ממנו שלש פרסאות או אפילו טפי אסור ואינו חייב מיתה דפריך עלה מאותו תלמיד שנתחייב מיתה על שהורה ברחוק שלש פרסאות מר"א אבל אם לא נתחייב מיתה לא הוה קשיא מידי אפילו איכא איסורא במילתיה ורבינא דסר סכינא בצבל משמע שהיה רחוק הרבה מרב אשי והיה אסור שם אם היה תלמידו גמור כו' והא דאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) תנאים בריה דר' אמי איקלע לאתרא[יג] דרש להו מותר לנתות חטין בפסח אמרו ליה לאו ר' אמי דמן צור איכא הכא ואנא תלמיד לא יורה הלכה במקום רבו אא"כ רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל צריך לומר דתלמיד מבר הוה ומש"ה חוץ לג' פרסאות שרי והא דאמרינן בפניו אסור ותייב מיתה כל חוץ שלש פרסאות חשיב בפניו כדמשמע בחותו תלמיד שהורה לפני ר"א דאם היה חוץ שלש פרסאות בדין היה חייב מיתה ומסתמא נמי לא בפניו ממש היה וכן בני אהרן מסתמא לא הורו בפני משה ממש ועיקר איעור דגמרינן שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל מבני אהרן גמרינן לה והתם חייבי מיתה הוו ואומר ר"י דווקא בדבר שנראה חידוש לשואל ואפילו ביעתא בכותחא ומגלת תענית בכי האי גוונא אירי ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בהני שהתלמיד בעצמו יודע שאינו טועה אסור להורות אבל דבר שהשואל יודע שידוע מנהגו של דבר זה כגון נותן טעם לפגם וכיוצא בו דכשמורה לו היתר אין דומה לו דבר חידוש שרי ורבינא דסר סכינא בצבל כעין דבר חידוש הוא שטותא שרבה כדאמרינן (חולין דף יח:) לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם:

עין משפט נר מצוה

ה א ב מיי' פ"ד מהל' עירובין הלכה יג סמג עשין ו טור ש"ע א"ח סימן שעח סי"א:
ו ג מיי' פ"ב שם הלכה ט סמג שם טוש"ע א"ח סימן שפב סעיף א:
ז ד מיי' פ"ה מהלכות מ"מ הלכה ג סמג עשין יג טור ש"ע י"ד סימן רמב סי"ד [וכרב אלפס שבועות פ"ו דף שמז: וכפי"ז שם דף שח.]:

רבינו חננאל

תנא א) אכסנאי לעולם אינו אוסר. **אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' אליעזר בן יעקב** רב הונא א' מנהג כר' אליעזר בן יעקב ר' יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב. **א"ל אביי לרב יוסף** כיון דאמר הלכה כר' אליעזר בן יעקב וקי"ל משנת ר' אליעזר קב ונקי כלומר מעט ומנוקה ואין צריך לנפותו ולנקותו מהו לאורויי קמיה רביה א"ל ביעתא בכותחא בני מינה דרב חסדא בשני דרב הונא רביה. פ' השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בכותח שיש בו ניסיובי דחלבא דלאו כבשר הן. או דלמא כבשר הן ואסור ולא פשיט לי כלומר אסור להורות אפי' כמו זה הדבר שהוא ברור בפני

חשק שלמה על ר"ח

א) [מיהו לגמי בפירקין הל' ג' וע"ש לתיש מגא מני לאוסר לאחל ל' יוס ע"ש היטב].

רב נסים גאון

אמרו ומאי לא ניתן להישבון אינו בתורת הישבון כי זה שכתוב בתורה (ויקרא ה) והשיב את הגזלה לישראל נאמר ולא לבני נח: **אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בן יעקב ורב הונא אמר מנהג כר' אליעזר בן יעקב ורבי יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב.** ובמס' תעניות בפרק בשלשה פרקים (דף כא) פירשוה מאן דאמר הלכה דרש' לה בפירקא ומאן דאמר מנהג לא דרשינן כי אתו לקמן מורינן להו ומאן דאמר נהגו אפילו אורויי נמי לא מורינן להו ואי עבוד לא מהדרינן להו: **אמר ליה ביעתא בכותחא בעי מיניה מרב חסדא בשני דרב הונא ולא אורי ליה.** בפסחים בפרק ואלו עוברין בפסח (דף מב) גרסי כי כותח הבבלי יש בו קומניתא דאומא ומילחא ונסיובי והביצה מותרת לאכלה בחלב שאינה בכלל בשר ואפילו אם שחט עופות ומצא בתוכן ביצים מותרות לאכלן בחלב ובלבד שתהא הביצה גמורה כמו שאמרו (ביצה דף ו) השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותר לאכלן בחלב ונמנע רב חסדא בימי רב הונא

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לעיל ע"ז כ"מ עפ.], ב) לעיל מז. לקמן פו., ג) [עי' תוספות בכורות כג: ד"ה משנתן], ד) יומא מנו: ס. [גיטין סז. בכורות כג:], ה) [כתובות דף פ:], ו) [כלאי' תענית כו:], ז) עי' סה"ד סדר תנאים ואמוראים אות ה ערך רב הונא סתם (ג), ח) לעיל מז:, ט) [דף מו.], י) עי' תוס' לקמן סה: סוד"ה איקלעו, כ) [לקמן סג:], ל) [ערך כתם], מ) חולין קד., נ) [וע"ע תוספות ביצה דף ו: ד"ה ביצים], ס) דף סג., ע) תענית טו ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ביעתא בכותחא בעאי מייה מרב חסדא וכו': (ב) שם ולא אורי לי אמר ליה וכו': (ג) שם בכותחא בעאי מייה מרב חסדא וכו': (ד) שם ולא אורי לי רב חסדא: (ה) רש"י ד"ה אמר מר וכו' דישראל הוא דאוסר על בימו: (ו) ד"ה ה"ג וד"ה וישראל וד"ה כי ליתיה הכל דיבור אחד: (ז) תוס' סד"ה ורבי יוחנן וכו' ישראל אחר לאסר עליה תוספות שנ"ש ואפי' הרבה בעלי בתים דרים בבית אחד אינם אוסרים זע"ז אא"כ דרים בשני בתים הס"ד. וע"ג ועיין באסר"י ועיין בתוספו' דף עד: בד"ה מבוי שלו:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ר"ח אורי וכו'. אבל תלמיד גמור. עי' בס' בני מיא בלקוטים שבסוף הספר:

ליקוטי רש"י

אחד נכרי וכו' אוסר. על בני תפילות שלא יוציאו מעמיהן לאחר מפני שיש לו רשות בתוך ואע"פ שאינו בעיר אוסר עליהן אם לא עירב קודם שהלך [לעיל מז.]. דדירה בלא בעלים שמה דירה [לקמן פו.]. קב ונקי. קב מדה קטנה כלומר במקומות מועטים הוא מזכר במשנה [או בגמרא]. ונקי, בכל מקום שמזכר הלכה כמותו [יבמות מט:]. לא לימד הרבה בשאר מצוה אלא מה שאומר בבית המדרש נקי הוא שהלכה כמותו לעולם [גיטין סז.].

הגהות וציונים

(א) בקצת דפו"ר הנוסח הא דאיתיה **במתא** הא דליתיה **במתא**: (ב) בכת"י ודפו"ר הנוסח עכו"ם דכי איתיה **נמי** גזירה שמא ילמד ממעשיו **הוא** כי איתיה וכו': (ג) צ"ל ישראל **אחד** (מהרש"ל בדפו"ר): (ד) בכת"י ובדפו"ר הנוסח **והשתא** דפשיטא לן דהכי הילכתא מהו לאורויי וכו' (וכ"ה ישר. דק"ס): (ה) [לפנינו הגי' **לחתר**] (גליון):